

2004-07-31

KU-anmälan av Göran Persson och hans handläggning av processen att utse kandidat till svensk EU-kommissionär.

Sveriges EU-medlemskap 1995 ställde i ett slag krav på regering och riksdag att införa nya beslutsrutiner. Några av dessa är idag lagreglerade och dessutom utvecklade genom praxis. Ett exempel är riksdagen EU-nämnds arbete. Andra har formen av organisationsfrågor inom regeringskansliet, till exempel avvägningen mellan statsrådsberedningen och utrikesdepartementets inflytande över EU-frågors handläggning.

Frågan om hur man i Sverige parlamentariskt skall förankra beslut om nominering av svensk EU-kommissionär är idag inte formellt reglerad trots att det är ett för Sverige synnerligen viktigt beslut - långt viktigare än många andra beslut som behandlas till exempel i utrikesnämnden eller EU-nämnden.

Statsminister Göran Perssons har i sin hantering av frågan om nominering av svensk EU-kommissionär år 2004 överexploaterat sin position till att utvidga denna konstitutionella lucka. Statsministern har till sin och sitt partis fördel utnyttjat otydligheten i lagarna på ett sätt som står strid med andan och traditionen i svensk demokrati. Processen har på ett osvenskt sätt genomgående karaktäriserats av att endast en enda person, statsministern själv, har haft full insyn i frågans alla aspekter: kontakterna inom Sverige med övriga partier, arbetet med att identifiera möjliga kandidater, kontakter med dessa möjliga kandidater, kontakterna med den nyvalde ordföranden i EU-kommissionen, eventuella kontakter med partigrupper i Europaparlamentet, eventuella kontakter med övriga europeiska regeringar, osv. Handläggningen har kännetecknats av motsatsen till insyn, förankring och tydliga regler för ansvarstagandet för slutresultatet.

En slutsats är att riksdagens parlamentariska och demokratiska kontroll i framtiden av denna typ av nominering måste klargöras och utvidgas. Mycket talar för att en formell lagreglering är nödvändig. Om det till exempel är kretsen av partier och personer som ingår i utrikesnämnden som skall stå för den parlamentariska förankringen bör utrikesnämnden ges ett formellt åläggande i frågan om nominering av svensk kommissionär. Ett formellt samrådsförfarande (typ det som sker i EU-nämnden) bör då föreskrivas och genomföras vid ett eller flera sammanträden. Ordföranden bör fastställa att regeringen inte har en majoritet i utrikesnämnden emot sig. Andra möjliga fora för den parlamentariska kontrollen är riksdagens konstitutionsutskott eller, möjligen, EU-nämnden.

Fram till dess att en formell lagreglering är på plats bör emellertid konstitutionsutskottet i samband med sin granskning utarbeta riktlinjer för hur nomineringen av svensk EU-kommissionär ska gå till på ett sådant sätt att det är demokratiskt acceptabelt.

Konstitutionsutskottet bör mot denna bakgrund:

1. granska statsminister Göran Perssons handläggning under 2004 av frågan om nominering av svensk EU-kommissionär, med fokus på statsministerns exploatering av frågans konstitutionellt bristande reglering på ett sätt som strider mot andan och traditionen i svensk demokrati.

2. i samband med sin granskning utarbeta riktlinjer för samråd i frågan om nomineringar av svenska kandidater till EU-kommissionär - riktlinjer präglade av större öppenhet och tydlighet i ansvarstagandet

Carl B Hamilton, riksdagsman (fp), v ordf, EU-nämnden

Tobias Krantz, riksdagsman (fp), ledamot av konstitutionsutskottet